

Tartu Ülikool

Sotsiaalteaduste valdkond

Haridusteaduste instituut

Õppekava: klassiõpetaja

Marita Pirnipuu

ÕPETAJATE KOGEMUSED LOOMADE KAASAMISEL ÕPPEPROTSESSI

Magistritöö

Juhendaja: MA Pihel Hunt

Kaasjuhendaja: PhD Triin Jagomägi

Tartu 2019

Resümee

On leitud, et loomade kaasamine õppeprotsessi on muutunud maailmas sagedamaks ja see mõjutab õpilasi positiivselt. Magistritöö „Õpetajate kogemused loomade kaasamisel õppeprotsessi“ eesmärgiks oli välja selgitada, millised kogemused on I ja II kooliastme õpetajatel looma kaasamisel õppeprotsessi. Uuringu perioodil viidi läbi intervjuud kuue õpetajaga. Tulemused näitasid, et õpetajad on looma kaasanud ainete õpetamisel, motivatsiooni tõstmisel, distsipliini tagamisel, õpilaste sotsiaalsete oskuste arendamisel ja õhkkonna loomisel. Õpetajad märkasid õpilaste juures positiivseid emotsioone, motivatsiooni tõusu ja arengut erinevates oskustes. Õpetajad olid enne looma kaasamist suhelnud erinevate osapooltega, harinud ennast ja koolitanud koera. Õpetajad kirjeldasid, kuidas on nad taganud õpilase ja looma heaolu ning turvalisuse. Magistritöö tulemused annavad mõtteainet õpetajatele, kes soovivad oma õppeprotsessis loomi kaasata ning neid saab kasutada laiema kvantitatiivse uurimuse läbiviimiseks.

Märksõnad: Loomade kaasamine, õppeprotsess, õpetajate kogemused.

Resume

Research has shown that inclusion of animals in learning process has become more popular and it has positive effects on students. The purpose of the master's thesis „Teachers experiences including animals in the learning process“ is to find out what experiences 1-6th grade teachers have in including animals in the learning process. Interviews were conducted with six teachers. My research findings indicate that teachers have included animals in different ways – teaching subjects, building motivation, ensuring discipline, developing students social skills and creating a supportive atmosphere. Teachers noticed positive emotions, increase in motivation and development of students when animals were included in the learning process. Before including animals in the learning process, teachers increased their knowledge, trained their dogs and communicated with different parties. Teachers described, how they ensured the safety and welfare of students and animals. The results of the master's thesis give thought to teachers, who want to include animals in the learning process. Results can also be used to conduct a wider quantitative study.

Keywords: Involving animal, learning, teachers experiences.

Sisukord

Sissejuhatus	4
Õppeprotsessi loomade kaasamise mõiste.....	4
Loomadega seotud sekkumised.....	5
Lemmiklooma pidamine klassiruumis ja selle mõju õpilastele.....	6
Koerte kaasamine õppeprotsessi ja selle mõju õpilastele.....	8
<i>Lugemiskoerad.</i>	9
Väljakutsed ja ettevalmistused looma kaasamisel õppeprotsessi	11
Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused.....	12
Metoodika.....	13
Valim.....	13
Andmete kogumine	13
Andmeanalüüs.....	14
Tulemused	16
Õpetajate kogemused looma kaasamisel	16
Õpetajate arvamused looma mõjust õpilasele	19
Õpetaja väljakutsed ja ettevalmistus	21
<i>Õpilase ja looma turvalisuse ning heaolu tagamine.</i>	23
Arutelu.....	26
<i>Töö tugevused, piirangud ja rakendusvõimalused.</i>	28
<i>Soovitused edasisteks uurimusteks.</i>	28
Tänuõnad	30
Autorsuse kinnitus.....	31
Kasutatud kirjandus.....	32
Lisad.....	35
Lisa 1. Intervjuu kava.....	35

Sissejuhatus

Erinevate loomade kaasamine õppeprotsessi on maailmas viimastel aastatel oluliselt sagedamaks muutunud. Kaasatakse koeri, küülikuid, putukaid ja palju teisi loomi (Gee, Fine & McCardie, 2017). Võimalusi on mitmeid – looma pidamine klassiruumis, koera külustus koos koerajuhiga, koera pidev viibimine klassiruumis, lugemiskoorte programm ja paljud teised variandid (Beetz, 2013; Gee et al., 2017; Rud & Beck, 2003).

On leitud, et looma kaasamine õppeprotsessi aitab õpilastel paremini õppida (Endenburg & Van Lith, 2011; Rud & Beck, 2003). Loomade kaasamised õppeprotsessis toimuvad eesmärgiga arendada õpilaste empaatiat ja sotsiaalseid oskuseid ning parandada käitumist (Daly & Suggs, 2010; McNicholas & Collis, 2000; Uttley, 2013). Loom pakub lapsele ka tuge ja rõõmsaid emotsioone (Chandler, 2011; Moorcroft, 2015).

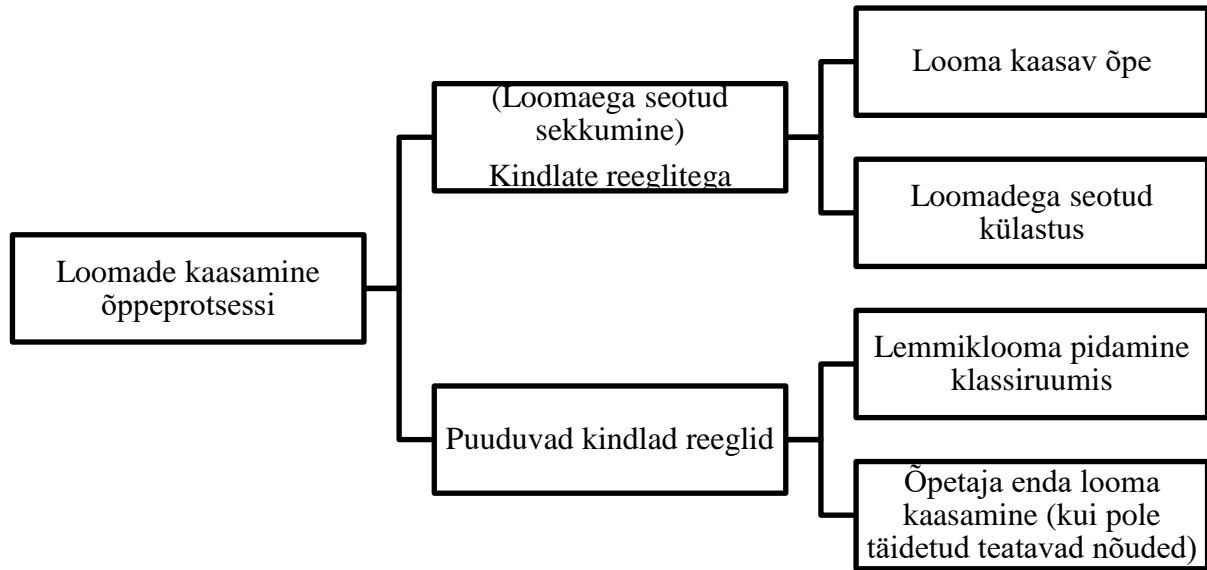
Kuigi on leitud, et looma kaasamine õppeprotsessi toob positiivseid tulemusi õpilase arengus, siis on vähe uuritud õpetajate kogemusi. Samuti on palju õpetajaid ja lapsevanemaid, kes pole loomade kaasamisest midagi kuulnud. Ferreira jt (2016) uurisid Brasiilia õpetajate teadmisi ning lapsevanemate ja õpetajate suhtumist looma kaasamisse õppeprotsessi. 95% õpetajatest polnud eelnevalt kuulnud, et loomi kaasatakse õppeprotsessi. Kõik lapsevanemad ja 85% õpetajatest arvas, et looma kaasamine on hea mõte. 15% õpetajatest arvas, et looma kaasamine võib tuua erinevaid probleeme – allergiline reaktsioon, õpilase hirm looma ees, looma eest hoolitsemine ja muud probleemid.

Eestis on mitmeid õpetajaid, kes on loomi kaasanud õppeprotsessi, aga minule teadaolevalt pole Eestis uuritud, kuidas ja milleks loomi kaasatakse. Sellest lähtuvalt on oluline teada saada, kuidas ja mis põhjustel Eestis õpetajad endi sõnul kaasavad loomi õppeprotsessi. Eelnevast tulenevalt on käesoleva magistritöö eesmärk välja selgitada, millised kogemused on I ja II kooliastme õpetajatel looma kaasamisel õppeprotsessi.

Järgnevalt annan ülevaate teoreetilistest lähtekohtadest seoses õppeprotsessi loomade kaasamisega. Kirjeldan loomadega seotud sekkumisi ja loetlen erinevaid võimalusi, kuidas on loomi kaasatud õppeprotsessis. Toon välja, kuidas õppeprotsessi looma kaasamine on mõjutanud õpilasi ning nimetan, milliseid väljakutseid ja probleeme võib tekkida.

Õppeprotsessi loomade kaasamise mõiste

Antud töös kasutan ma väljendit „loomade kaasamine õppeprotsessi“. Selle all olen mõelnud erinevate loomade (kaasa arvatud lindude, roomajate ja lüliljalgsete) kaasamist haridusasutustes, kus loom on füüsiliselt kohal (vt joonis 1).

Joonis 1. Antud töös õppeprotsessi loomade kaasamise alla kuuluvad osad

Loomadega seotud sekkumine ei võrdu antud töös loomade kaasamisega õppeprotsessis. Loomadega seotud sekkumine on kindlate reeglitega struktureeritud protsess, kus osalevad ainult kodustatud loomad, kes on registreeritud rahvuslikus või rahvusvahelises registris (IAHAIO White Paper, 2014). Eestis puudub seadus, mis reguleerib õppeprotsessis loomade kaasamist, seega otsustasin oma töös uurida laiemalt, kuidas õpetajad on erinevaid loomi kaasanud õppeprotsessi.

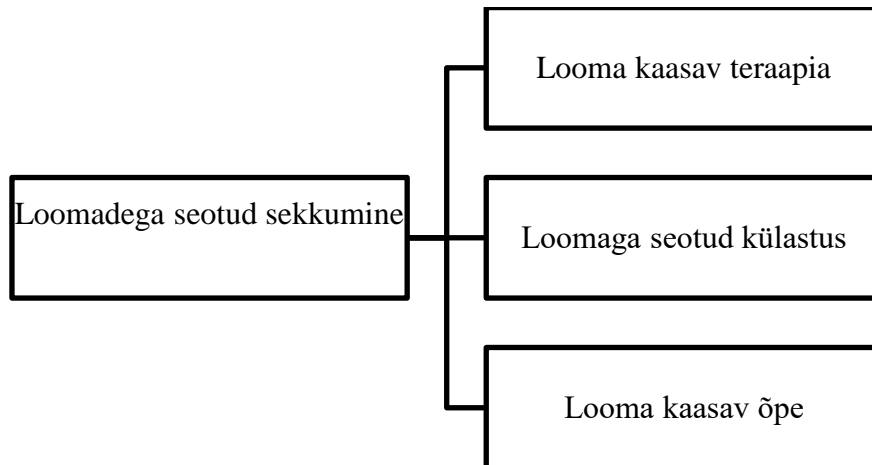
Loomadega seotud sekkumised

Antud alapeatükis kirjeldan olulisi aspekte loomadega seotud sekkumistest. Tuuakse välja erinevused loomadega seotud külustus ja looma kaasavas õppes. Kirjeldatakse, miks neid sekkumisi kasutatakse haridusasutustes. Antud töös kuulub loomadega seotud külustus ja looma kaasav õpe looma õppeprotsessi kaasamise alla.

Loomadega seotud sekkumine on tahtlikult looma kaasamine kindlal eesmärgil. Loomi kasutatakse tervishoiu-, haridus- ja sotsiaalvaldkonnas inimese heaolu edendamiseks.

Sekkumine on struktureeritud ja osalevad kodustatud loomad, kes on registreeritud rahvuslikus või rahvusvahelises registris. (IAHAIO WHITE PAPER, 2014) Looma juhiv tavaliselt üks inimene ehk loomajuht (Fine, 2015), kes tunneb looma ja on saanud vajaliku väljaõppe. Protsessi kaasatud loomad on koolitatud ja vastavad teatud kriteeriumitele (Chandler, 2011). On lubatud kasutada ainult terveid loomi, kes naudivad programmis osalemist. Loomadega seotud sekkumised jagunevad looma kaasavaks teraapiaks, loomaga

seotud külastusteks ja looma kaasavaks õppeks (vt joonis 2.) (IAHAIO White Paper, 2014). Lemmikloomade pidamine klassiruumis ja igasugune looma kaasamine, kus loom ja loomajuht pole läbinud sobiliku väljaõppe, ei kuulu loomadega seotud sekkumiste alla (Jalongo, Astorino & Bomboy, 2004).

Joonis 2. Loomadega seotud sekkumise osad

Loomadega seotud külastus on looma kaasamine inimeste motiveerimiseks, meelelahutamiseks ja õpetamise toetamiseks (IAHAIO White Paper, 2014). Külastused toimuvad erinevates keskkondades, näiteks koolides või raamatukogudes. Külastused on spontaansed, puudub konkreetse ravi eesmärk ja märkmete tegemine (Chitic, Rusu & Szamaskozi, 2012).

Loomi kaasav õpe on loomade kaasamine õppeprotsessi, mida juhib kvalifitseeritud pedagoog või eripedagoog. Eesmärk on tõsta õpilaste õppe edukust ja arendada sotsiaalseid ning kognitiivseid oskuseid. Tehakse märkmeid ja mõõdetakse õpilase arengut (IAHAIO White Paper, 2014).

Loomi kaasav õpe ja loomi kaasav külastus haridusasutustes on mitmetes riikides väga levinud (Beck, 2015). Kõige tihedamini kaasatakse koeri (Dimitrijevic, 2009). Spetsiaalselt koolitatud koerad aitavad lastel erinevate tegevuste kaudu õppida uusi teadmisi ja arendada oskusi (Lane & Zavada, 2013), parandada käitumist ning arendada sotsiaalset- ja emotsionaalset võimekust (Bassette & Taber-Doughty, 2013)

Lemmiklooma pidamine klassiruumis ja selle mõju õpilastele

Antud alapeatükk annab ülevaate, millist kasu ootavad õpetajad ja millistel eesmärkidel lemmikloomi peetakse klassiruumides. On välja toodud, kuidas ja millal õpetaja kaasab

klassiruumis elavat lemmiklooma õppeprotsessi. Samuti selgub, kuidas mõjub õpilastele lemmiklooma pidamine klassiruumis. Looma pidamine klassiruumis kuulub antud töös õppeprotsessi looma kaasamise alla.

Kõige populaarsemateks klassi lemmikloomadeks on kalad, merisead, küülikud, hamstrid, kilpkonnad, putukad, linnud, kahepaiksed ja roomajad (American Humane Association, 2015; Gee et al., 2017; Moorcroft, 2015). Õpetajad kaasavad tunnis lemmikloomi aktiivõppe ja loovate projektide jaoks (Gee et al., 2017).

American Humane Association (2015) teadlased uurisid õpetajate kogemusi ja arvamusi loomade pidamisest klassiruumis. 59,9% õpetajatest, kes peavad loomi klassiruumis, vastasid, et loom on õpilastele suhtlemiseks ja hoolitsemiseks. Õpetajad ootavad kõige rohkem, et loomad õpetaks õpilastele vastutust ja elusolendite eest hoolitsemist. Samuti toob lemmiklooma, eriti kalade, hoidmine klassiruumis kaasa rahuliku ja lõõgastava tunde õpilastes. Õpetajad tõid ka välja, et tänu loomale on õpilase suhtumine koolist muutunud – kool tekitab elevust ja rõõmutunnet.

Klassis elavad lemmikloomad võivad kaasa aidata nii õpilase arengule kui ka õppe edukuse tõstmisele (Uttley, 2013). American Humane Association uuringus (2015) selgus, et vastanutest 49% kaasab looma ka tunnis õpetamisel. Kõige rohkem kaasavad õpetajad loomi loodusainete õpetamisel. Õpetajad selgitavad looma abil elupaiku, ökosüsteemi, keskkonna kaitset, kliimat, elutsükleid, geneetikat, kohandumist ja loomade käitumist. Samuti kaasavad õpetajad tihti loomi looma eest hoolitsemise ning vastutuse teemat käsitledes. Õpetajad märkisid ka järgnevad teemad, millal nad loomi kaasavad: loovkirjutamine, enda eest hoolitsemine, matemaatika, kiusamine ja kunst.

Lemmikloomi saab tundides kaasata õpilaste tähelepanu ja huvi äratamiseks. Neid saab kaasata uue sõnavara õppimisse, näiteks õpilased otsivad loomanimetusele sünonüüme. Matemaatikas arvutavad looma kaalu ja loodusõpetuses uuritakse looma loomuliku elukeskkonda (Gee et al., 2017). American Humane Association (2015) uuringus osalenud õpetajatest 55,9% vastas, et looma kaasamine on suurendanud klassi osavõtlikust. Loomade kohalolek tõstab laste motivatsiooni (Chitic et al., 2012; Hummel & Randler, 2012). On leitud, et loomade kaasamine õppeprotsessi suurendab õpilaste sisemist motivatsiooni õppetegevuses (Olbrich, 2009, viidatud Gee et al., 2017; Wohlfarth, Mutschler, Beetz, Kreuser & Korsten-Reck, 2013).

Lisaks aitab lemmikloomade pidamine klassiruumides arendada õpilastes sotsiaalseid oskusi ja parandab käitumist (O'Haire, McKenzie, McCune & Slaughter, 2013; Uttley 2013),

on leitud, et looma kohalolek julgustab õpilasi omavahel rohkem suhtlema (McNicholas & Collis, 2000). Samuti avastasid Correale, Crescimbeni, Borgi ja Cirulli (2017), et loomad klassiruumis võivad tugevdada õpilase ja õpetaja vahelist sidet. Looma pidamine klassis võib tuua kaasa lastes palju positiivseid emotsioone. Laste jaoks on loom keegi, kellega saab rääkida. Nad otsivad loomalt toetust ja hoolitsevad nende eest (Moorcroft, 2015).

Wolff, Vuorenpää ja Sjöblom (2018) uurisid ühte Soome linnakooli, kus kaasati õppeprotsessi kanad. Nad avastasid, et initsiatiiv tuli ühelt õpilaselt ja õpilased ise otsisid farmi, arutasid farmeriga projektist ja veensid direktorit. Kui kõik ettevalmistused olid tehtud, siis toodi klassi viis muna. Õpilastel õnnestus näha koorumist ja kanade edasist arengut. Kuna kaks kana ei jäänud ellu, siis õpilased kogesid ka leina. Koos klassiga arutati surmast ja oldi üksteisele toeks. Uurimuses selgus, et kanade kaasamine õppeprotsessi lähendas õpilasi ja tegi õppimise lõbusamaks. Õpilased said ka hoolitseda kanade eest – söötsid, puhastasid puuri ja jagasid hellust.

Koerte kaasamine õppeprotsessi ja selle mõju õpilastele

Antud alapeatükk kirjeldab, milliseid võimalusi on koerte kaasamisel. Samuti annab ülevaate, millised tingimused või soovitusel on koertel, koerajuhtidel ja õpetajatel ning kuidas õpetajad koeri kaasavad.

Koer ei ole üldjuhul lemmikloom, keda peetakse klassiruumis. Tema vajadused ja käitumine on erinevamad kui kuldkalal või hamstril. Neil on suurem liikumisvajadus ja nõuavad rohkem tähelepanu, selle tõttu pole nad sobilikud klassis pidamiseks (O’Haire et al., 2013). On tekkinud kaks põhilist viisi, kuidas koeri kaasatakse klassiruumis õppimisse.

Esimene võimalus on, et spetsiaalselt koolitatud teraapiakoer ja koerajuht külastavad kooli (Beetz, 2013). Näiteks, koera kaasatakse mingi aine õpetamisesse (Siegel, 2014), lugemikoera programmi või toimub hariv külaskäik, kus õpetatakse õpilastele vastutustundlikku lemmikloomapidamist (Abi- ja Teraapialoomi Kaasavate Organisatsioonide Terminikomisjon, 2016) või ohutut käitumist koeraga (Beetz, 2013). Vabatahtlik koerajuht ja koer on sertifitseeritud. Koerajuhid on vastavalt koolitatud – oskavad reageerida erinevatele situatsioonidele ja jälgivad, et tegevus oleks kõigile osalejatele ohutu. Organisatsioon, mis pakub koera kaasavat õpet või külastust peab tagama, et koerad on sobilikud (Siejka, 2016).

Teine võimalus – õpetajad võtavad regulaarselt oma koera kooli kaasa, tavaliselt vähemalt korra nädalas. Eriti populaarne on see Saksamaal, Austrias ja Šveitsis. Nendes riikides on koera kooli kaasa võtmine määratud kindlate reeglitega. Enne koera kooli toomist

saavad õpetajad teatud väljaõppe. Samuti hinnatakse koera käitumist ja valmidust koolis tegutsemiseks ning jälgitakse koera ja õpetaja toimetulekut klassiruumis. Üheks kriteeriumiks on, et õpetajal peab olema vähemalt nelja-aastane töökogemus õpetajana (Gee et al., 2017).

Beetz ja Marhofer (2012, viidatud Beetz, 2013) uurisid, kuidas on õppeprotsessides koera kaasatud. Selgus, et enamuse ajast õpetajad ei kasuta koera otseselt õppetöös. Koer on klassis ja tal on võimaldatud vabalt ringi käia ja puhata igal pool klassis. Õpetajad kaasavad koera õppetegevusse lühikeste intervallidega mitu korda päevas. Näideteks oli toodud, et koer jagab korvi abiga testide tulemused või premeerib lapsi trikkide tegemisega. Tuli välja ka, et osad koerad on klassis abiks kindlatele õpilastele. Testi tehes istub koer õpilase kõrval või laseb õpilasel endale lugeda. Uuringus selgus ka, et kõige sagedamini toovad koera kooli kaasa 1-4. klassi õpetajad. Kõikidest õpetajatest, kes toovad oma koera kooli, nendest pooled vastasid, et koer käib nendega koolis kaks või kolm korda nädalas. Üks kolmandik koertest käib ühe korra nädalas.

Koeri saab kaasata erinevates ainetes mitmete teadmiste või oskuste õpetamisel. Majandust saab õpetada arvutades kulusid, mis läheb toidu ja muu varustuse hankimisele, et tagada koerale hea elu. Sotsiaalainetes võib arutada klassiga, kuidas suhtutakse erinevates riikides koertesse ja teistesse loomadesse. Kirjanduses saavad õpilased kirjutada koerast ja kunstiõpetuses kujutada koera. Arvutiõpetuses saab anda õpilastele ülesande uurida lisainformatsiooni koerte kohta (Siegel, 2014). Matemaatikas võivad õpilased joonestada kuudi ja arvutada selle mõõtmed, arvestades koera suurust (National Council of Teachers of Mathematics, 2015).

On leitud, et koera kaasamine õppeprotsessi mõjutab õpilast positiivselt. Koer motiveerib õpilasi õppima (Latvala-Sillman, 2018) ja lähendab õpilasi omavahel (Kotrschal & Ortbauer, 2003; Tissen, Hergovich, & Spielg, 2007). Koeraga jalutamine, tema kammimine ja temaga mängimine on arendanud õpilaste motoorseid oskuseid (Siegel, 2004). On leitud ka, et koera kohalolek koolis pani õpilased rohkem ennast liigutama (Wohlfarth et al., 2013). Koer on mõjutanud positiivselt ka õpilaste käitumist – õpetaja on koera kaasanud premeerimaks õpilaste sobiliku käitumist.

Lugemiskoerad. Looma kaasava õppe üks läbiviidavatest tegevustest on lugemiskoerale valjuhäälselt raamatu lugemine spetsiaalselt koolitatud koerale või raamatu lugemine koera juuresolekul (Chitic et al., 2012; Lane & Zavada, 2013). Lugemiskoerte programmides keskendutakse lapse lugema julgustamisele ja motiveerimisele (Lane & Zavada, 2013). Peale

lapse lugemisoskuse arendamise on eesmärgiks ka sotsiaalsete oskuste parandamine (Kirnan, Siminerio, & Wong, 2016).

Tänapäeval on kaks erinevat võimalust, kuidas lapsed koertele loevad. Üks võimalus on lapsel lugeda koerale ilma õpetaja ning teiste õpilasteta. Peale lapse ja koera osaleb tegevuses ka koerajuht, kelle ülesandeks on kontrollida mõlema heaolu ja turvalisust. Laps saab rahulikult lugeda koerale, ilma et keegi teda hindaks. Teine variant on lugemine väikestes rühmades. Protsessi juhib õpetaja või haridusalane ekspert. Rühmas tehakse erinevaid harjutusi lugemisoskuste parandamiseks. Koer muudab tegevused lõbusamaks ja motiveerib õpilasi (Gee et al., 2017).

Peale osalejate arvu ja nende tööülesannete erinevuses on veel mitmeid erinevaid võimalusi lugemisprogrammi läbiviimisel: kestvus, asukoht, õpilase vanus ja eripärad ning materjali valimine. Koertele lugemine toimub raamatukogudes, koolides, noortekeskustes või raamatupoodides. Laps loeb lugemiskoerale 15 – 30 minutit. Raamatu valib laps, õpetaja või koerajuht. Osaleda saavad nii tavaõpilased kui ka õpiraskustega õpilased. Vanus varieerub lasteaiaaast kuni põhikooli lõpuklassideni (Fisher & Cozens, 2014).

Selleks, et eesmärgideni jõuda, on vajalik, et protsessis oleks täidetud olulised tingimused. Koerale lugemise keskkond peab olema turvaline ja meeldiv nii lapsele kui ka koerale. Protsess algab tervitusrituaaliga ja soojendusega ning lõppeb kiitusega, kokkuvõtte ja plaanide tegemisega ning hüvastijäturituualiga. Oluline on eelnevalt teha kindlaks, et lapsel pole koerakarvade vastu allergiaid ning millised on kogemused koertega (Tali & Kengsepp, 2014). Lugemiskoer peab lugemise ajal olema rahulik, laskma ennast silitada, kuid ei tohi muutuda lapse jaoks liiga pealetükkivaks (Õispuu, 2014).

Esimene lugemiskoerte programm *Reading Education Assistance Dogs* ehk READ alustas tööd 1999. aastal Ameerika Ühendriikides. Selle loojaks oli Sandi Martin, kes kuulus International Therapy Animals organisatsiooni. Organisatsiooni liikmena ja medõena märkas ta teraapiakoera kaasamisel positiivset mõju patsientidele. Ta uskus, et teraapiakoera kohaloleku tõttu on võimalik parandada laste lugemisoskusi (Fisher & Cozens, 2014). READ programmi saatis suur edu, mille tõttu loodi mitmeid sarnaseid programme (Kirnan et al., 2016).

Väljakutsed ja ettevalmistused looma kaasamisel õppeprotsessi

Antud alapeatükk annab ülevaate probleemidest ja ohukohtadest, mis võivad tekkida, kui kaasata loom õppeprotsessi. Sellele lisaks, kirjeldatakse, kuidas mõjub loomale klassis elamine. On toodud välja, kuidas probleeme ennetatakse ja millega peab õpetaja arvestama.

Õpetajad peavad looma kaasamisel arvestama mitmete ohtudega. Üks ohtudest on, et loom võib kanda haigusi, mis levivad ka inimestele. Seda aitab ära hoida, kui looma pestakse ja hooldatakse tihedalt ning tal on tehtud vajalikud vaktsineerimised (Johnson, Odendaal & Meadows, 2002). Loomad peavad pidevalt külastama loomaarsti (Gee et al., 2017). Käte pesu enne ja pärast loomaga kokku puutumist on kohustuslik (Jalongo et al., 2004). Sellele lisaks, võib osadel lastel tekkida allergiline reaktsioon looma karvkatte vastu. Kui loom on korralikult hooldatud ning looma kaasatud sekkumised toimuvad õues või avaras ja suures ruumis, siis on võimalik, et ka allergiaga õpilane saab osaleda (Jalongo et al., 2004).

Õpilastel, kellel pole tihedaid kokkupuuteid loomaga võivad puududa oskused looma mõistmisel ja kohtlemisel. Väiksed lapsed võivad muutuda vaenulikeks looma vastu (Jalongo et al., 2004). Osadel lastele meeldib koeri kallistada, oma nägu vastu koera nägu suruda või igatepidi katsuda (Gee et al., 2017). Need tegevused võivad tekitada koeras stressi ja ta võib muutuda agressiivseks. Selleks, et ennetada ohtlike olukordi, tuleb koeri hinnata, testida ja koolitada enne, kui nad kaasatakse õppetegevusse (Lane & Zavada, 2013). Ka lastele tuleb eelnevalt õpetada, kuidas loomadega käituda. Koerajuht peab oskama näha ette ohtlike olukordi ja vajadusel eemaldama koera tegevusest. Koera ja lapse vahelist suhtlemist tuleb täiskasvanutel alati tähelepanelikult jälgida (Jalongo et al., 2004), sest enamasti koerahammustusi toimub siis, kui puudub täiskasvanu järelvalve (Reisner, Shofer & Nance, 2007).

Osadel lastel võivad olla halvad kogemused loomadega. Õpilasele, kes ei ole huvitatud loomaga suhtlemisest või kardab looma, võib looma kaasamine mõjuda halvasti. Enne looma kooli või muu haridusasutusse toomist tuleb teada saada, kuidas laps loomadesse suhtub. Sertifitseeritud teraapiakoer saab aidata kaasa lapse loomahirmu ravimisele, aga sellisel juhul on looma kaasav sekkumine erinev, kui tegeledes lastega, kes ei kardavad koera (Jalongo et al., 2004).

Loomade pidamine klassiruumis võib aidata kaasa laste arengule ja õppe edukusele, aga võib mõjuda halvasti loomale. Klassiruum ei pruugi olla sobilik koht looma pidamiseks. Hiired, hamstrid ja muud väiksed lemmikloomad on öise eluviisiga. Koolitunnid toimuvad päevasel ajal, ning õpilased ja õpetaja segavad pidevalt looma und. Närilised on saakloomad,

selle tõttu võivad nad tihti varjata vigastusi või haiguseid. Osad närilised kardavad, kui võõras inimene teda puudutab. Suured lasterühmad võivad loomadele eriti hirmutavad tunduda. Klassiruumis peetavad loomad jäävad tihti järelvalveta, sest neid jäetakse pidevalt õhtuti ja nädalavahetustel üksi kooli. Samuti võib sellel ajal klassiruumis minna temperatuur väga soojaks või külmaks, mis põhjustab osadel loomadel terviseprobleeme või isegi surma (What's the Problem With Classroom 'Pets'?, s.a). Enne looma võtmist klassiruumi peab õpetaja korralikult järele mõtlema, kas loomale suudetakse pakkuda head elu tundide ajal, õhtuti, nädalavahetustel ja ka muul ajal (Gee et al., 2017).

Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused

Eelpool väljatoodu oli teaduskirjanduse põhjal koostatud ülevaade loomade kaasamisest õppeprotsessis. Magistritöö eesmärgiks oli selgitada välja, millised kogemused on I ja II kooliastme õpetajatel õppeprotsessi looma kaasamisel. Lähtuvalt töö eesmärgist olen püstitanud kolm uurimisküsimust:

- Kuidas õpetajad on endi sõnul loomi kaasanud õppeprotsessi?
- Kuidas on loomad mõjutanud õpilasi õpetajate sõnul?
- Milliseid ettevalmistusi ja väljakutseid on pakkunud looma kaasamine õppeprotsessi õpetajatele?

Metoodika

Magistritöö eesmärgi täitmiseks ja uurimusküsimustele vastamiseks viisin 2019. aasta jaanuarist märtsini läbi kvalitatiivse uurimuse. Kvalitatiivse uurimuse valisin, kuna see aitab mõista uurimuses osalenute inimeste kogemusi, mõtteid, eesmärke ja arvamusi ning võimaldab teemat uurida sügavuti ja avastada uusi aspekte uuritava nähtuse kohta (Õunapuu, 2014).

Valim

Uuringu valimisse kuulusid kuus I ja II kooliastme õpetajat, kes on sageli kaasanud õppeprotsessi looma. Valisin valimisse I ja II kooliastme õpetajad, sest minule teada olevalt kaasatakse looma õppeprotsessi kõige sagedamini nende astme õpilasi õpetades. Kõige kauem õppeprotsessis loomi kaasanud õpetaja alustas umbes 25 aastat tagasi, kõige vähem pool aastat tagasi. Kolm õpetajat töötasid erivajadustega lastega, üks õpetaja kaasas looma õppeprotsessis õpiabi õpilastega ja kaks õpetajat tavaklassiga.

Uurimuses osalejad leidsin valimisse lumepalli meetodi abil. Õpetajate leidmiseks lugesin mitmeid artikleid seoses loomade kaasamisega Eestis. Samuti võtsin ühendust Eesti Abi- ja Teraapiakoorte Ühinguga ja Eesti Loodus- ja Loomateraapiakeskusega, neist viimane andis soovitusi mulle, mis inimeste poole pöörduda. Ka minu uurimustöö juhendajad soovitasid inimesi, kellel on kogemusi loomade kaasamisega. Samuti küsisin ka intervjueeritavatel õpetajate nimesid, kes sobiksid valimisse. Ma kasutasin erinevaid andmebaase, et leida uuritavate kontaktandmed.

Andmete kogumine

Andmete kogumiseks koostasın poolstruktureeritud intervjuu kava, millega saab tutvuda lisa 1. Intervjuu kava koostamisel lähtusin uurimuse eesmärgist, uurimisküsimustest ja töö teoreetilistest alustest. Kava vaatas üle ka juhendaja ning andis omapoolsed soovitused parandamiseks. Samuti viisin läbi prooviintervjuu küsimuste testimiseks. Peale prooviintervjuud tegin üksikud muudatused kavas. Kuna suuri muudatusi tegema ei pidanud, siis kaasasin prooviintervjuu oma põhiuuringusse. Enne intervjuude läbi viimist informeerisin uurimuses osalejaid e-kirja teel uurimustöö temast ja eesmärgist ning küsisin, kas nad oleksid nõus intervjuu küsimustele vastama. Andsin intervjueeritavatel võimaluse valida endale sobiv koht ja aeg intervjuu toimumiseks. Ühe intervjuu viisin läbi kohvikus, ülejäänud toimusid uurimuses osaleja töökohas. Kõige pikem intervjuu kestis kokku umbes 50 minutit

ja kõige lühem umbes 25 minutit. Intervjuu salvestasin uurimuses osalejate nõusolekul. Osalejad olid teadlikud, et neil on õigus soovi korral küsimustele mitte vastata või intervjuu lõpetada. Kõik toimunud intervjuud transkribeerisin käsitsi. Intervjuude transkribeeritud teksti kogumaht oli 46 lehekülge (kirjastiil Times New Roman, kirjasuurus 12, reavahe 1,5).

Andmeanalüüs

Transkribeeritud intervjuude põhjal viisin läbi kvalitatiivse induktiivse sisuanalüüsi, sest kategooriate nimetused tekkisid andmetest ning ei olnud eelnevalt minu poolt paika pandud (Laherand, 2008). Analüüsiga alustasin peale esimese intervjuu läbi viimist, et analüüsi käigus saadud teadmisi rakendada järgmistes intervjuudes. Uuritavate konfidentsiaalsuse tagamiseks asendasin uurimuses osalenud õpetajate nimed ning intervjuu käigus mainitud inimeste, loomade ja asukoha nimetused pseudonüümidega. Intervjuude transkriptsioonid salvestasin .txt vormingusse ja laadisin üles QCMap andmetöötluskeskkonda. Kodeerisin uurimusküsimustele vastavad tekstilõigud. Koodi moodustumisel oli tähenduslikuks üksuseks fraas, osa lausest või ka pikem tekstilõik (vt tabel 1). Sisult sarnased koodid rühmitasin kategooriatesse (vt tabel 2).

Tabel 1. Näide õpetajate vastuste kodeerimisest

Tähenduslikud üksused	Kood
<i>Meil oli tekstülesanded Leedi ((nimi muudetud)) kohta, kus me arvutasime tema kaalu ja kõrgust ja igast siukseid andmeid. Siis olen samamoodi tehteid pannud sinna seljakottidesse ja sealt on nad neid võtnud ja kontrollinud, kas on õige või vale.</i>	Matemaatika
<i>Siis me mõtsime isegi kassi saba pikkust ja keha pikkust ja pead ja kõike.</i>	
<i>Aga siis, kui ma ise koera kooli tõin, siis näiteks ma kasutasin teda matemaatika tunnis ja käsitöös, kui me ehitasime koerale n.ö kuudi. Projekteerisime paberi peal ja mõtsime, kui suur see koer üldse on ja iga rühm tegi siis papist kuudi. See oli siuke suurem projekt.</i>	
<i>...alustades erinevatest matemaatilistest tehetest, kus on koera kaasatud, siis erinevate ülesannetega matemaatilistes tehetesse.</i>	
<i>...samamoodi matemaatikas mõõta</i>	
<i>Jälle sellisele loosimise põhimõttel. Et üks tegur on mul olemas, siis teise võtab koer. Mõnikord õnnestub tal hammaste vahele võtta seda lipikut ja tuua, aga vahest väga ei õnnestu, siis ta lihtsalt valib, seisab lipiku juures, et võtame selle. Jälle siis loosiga.</i>	

...me oleme mõõtnud teda natukene, selga ja saba. Ja siis arutanud, kas need on meetrid või sentimeetrid, mida me siin parasjagu arvutame.

Seal mõõdeti teda ((naerab)).

Tabel 2. Näide koodide kategoriseerimisest.

Koodid	Kategooria
Matemaatika	Erinevate ainete õpetamine
Loodusõpetus	
Eesti keel	
Kunstiõpetus	

Andmeanalüüsi usaldusväärsuse tõstmiseks lugesin tekstid ja tekkinud koodid korduvalt läbi. Tegin korduskodeerimist ja kaasasin töös ka kaaskooderjia. Esinesid üksikud erisused ja need sai koos üle arutatud. Tekkinud koodid ja kategooriad vaatas üle lisaks minule ka magistritöö juhendaja, mille tulemusel tegin mõned muudatused kategooriate nimetustes ja koodide paigutamises.

Tulemused

Magistritöö eesmärgiks oli välja selgitada, millised kogemused on I ja II kooliastme õpetajatel looma kaasamisel õppeprotsessi. Soovisin teada saada, kuidas on õpetajad loomi kaasanud õppeprotsessi, kuidas on loomad mõjutanud õpilasi õpetajate arvates ja milliseid ettevalmistusi on õpetajad teinud ning mis väljakutseid pakkus looma kaasamine õppeprotsessi. Järgnevalt on töö tulemused esitatud uurimusküsimuste kaupa.

Tulemuste ilmestamiseks olen lisanud õpetajate tsitaadid, mis on esitatud kursiivkirjas. Tsitaatidest välja jäetud laused või sõnad on tähistatud märgiga /.../. Laused või sõnad jätsin välja, et anda lugejale tsitaadi mõte lühidalt edasi või polnud need uurimusküsimustega otseselt seotud. Tsitaatide järel on sulgudes õpetaja nime asendav pseudonüüm.

Õpetajate kogemused looma kaasamisel

Esimese uurimusküsimusega soovisin saada teada, kuidas on õpetajad loomi kaasanud õppeprotsessi. Andmeanalüüsi käigus tekkis selle uurimusküsimuse juurde seitse kategooriat: erinevad viisid looma kaasamiseks; looma kaasamise tehniline pool; looma kaasamise algus ja eesmärgid; erinevate ainete õpetamine; motivatsiooni tekitamine; tegevused koos loomaga; oskuste õpetamine loomaga.

Intervjuu käigus nimetasid õpetajad väga palju erinevaid loomi, keda nad on kaasanud õppeprotsessi: koer, kass, küülik, merisiga, rott. Toodi välja, et on kaasanud ka linde, näiteks papagoi ja vutt, roomajaid, näiteks madu, ja erinevad lüljalgseid, näiteks krabi, liblikas, lepatriinu ja teised putukad. Kõik õpetajad on kaasanud õppeprotsessis koera, neist neli kaasas oma koera igapäevaselt. Ühel õpetajal elab klassiruumis küülik ja ta on kaasanud ka kassipoegi. Osad õpetajad on kutsunud õppetundi külalise koos loomaga. Ühe õpetaja õpilased on saanud avastusõppe raames ohakaliblika röövikuid kasvatada. Samuti oli klassis olnud lepatriinud. Peale selle korraldas õpetaja igal aastal lemmikloomapäeva, kus õpilased tõid enda lemmiklooma kooli.

Siis õpilased tutvustavad oma looma: mis on nimi, mis talle meeldib teha ja kuidas hoolitseda looma eest. Õpilane annab teistele lastele ülevaate sellest loomast. Siis lapsed saavad kätte võtta või vaadata lihtsalt. (Ulvi)

Laste vanus, kes on õppeprotsessis kokku puutunud loomaga, on väga varieeruv.

Kõige sagedamini kaasati looma esimest klassi õpetades, üks nendest õpetas kuni üheksanda klassi õpilasteni. Ühel õpiabi õpetajal on samuti väga erineva vanusega lapsed tundides.

Teine kuni kuues klass on need õpiabirühmad, kes minu juures käivad... see toimib ühte viisi hästi. Tõesti teise klassi lastele ja kuuenda klassi lastele. (Piret)

Kui rääkida sellest, kui tihti vastajad loomi on kaasanud, on kogemused erinevad. Õpetaja, kellel elab klassiruumis küülik, ei kaasanud looma õppeprotsessi tihedalt, kuid kokku puutusid õpilased küülikuga iga päev. Tunni ajal istus loom puuris, aga vahetunnis oli õpilastel võimalus küülikuga suhelda ja ta puurist välja võtta. Õpetajad, kes on koera kaasanud õppeprotsessi iganädalaselt, kaasasid koera 1-2 korda nädalas. Rohkem oleks õpetajate sõnul olnud koera jaoks liiga väsitav. On proovitud erinevaid viise ja jälgitud koera, kuidas talle sobivam on. On valitud päev või päevad, millal on koeral kõige parem koolis olla. Üks õpetaja mainis ka, et temal pole kindlat päeva, millal ta koera õppeprotsessi kaasab.

Oleneb faktoritest, et kuidas lapsed on ise käitunud, kuidas koer ennast tunneb, et ma kõike vaatan jooksvalt. Sellist kindlat plaani ei ole, et sellel päeval toon ja nüüd kindlasti toon. Kõik oleneb erinevatest teguritest.

(Helen)

Õpetajate lood sellest, miks nad otsustasid looma õppeprotsessi kaasata on erinevad. On välja toodud, et õpilased ise pakkusid välja või õpetaja märkas, et tema koer on väga sotsiaalne inimestega. Kaks õpetajat alustasid õppeprotsessis loomadega kaasamist, sest nende tuttav sellega tegeles. Nad nägid protsessi pealt või said soovitusi temalt.

Mul oli üks õpilane, kellel läks matemaatika õppimine niivõrd halvasti, et see viis ta selleni, et ta keeldus kooli tulemast. Ta ei tulnud enam üldsegi kooli, mitte ainult matemaatika tundidesse, vaid üldse kooli. Proovisin erinevaid viise, et kuidas teda kooli tagasi saada, aga miski ei aidanud. Minu hea sõber, kes on kaua aega loomaterapeut soovitas: „Sul on ju koer, proovi.“ Kuna see õpilane ise on loomahuviline ja ta ratsutab ja teeb selliseid asju, siis ma proovisingi. Meelitasin ta kooli, palusin, et ma tahaksin koera kooli jaoks treenida, et kas sa tuleksid mulle appi. Siis ta oli järgmisel hommikul kohal. (Tiina)

Selgus, et õpetajate püstitatud eesmärgid looma kaasates õppeprotsessis olid sarnased.

Enamus vastanutest tõid välja, et looma kaasamise üheks eesmärgiks oli õpilaste motivatsiooni tõstmine. Sooviti õppeprotsess muuta lõbusamaks ja huvitavamaks õpilastele. Selgus ka, et looma on kaasatud, sest loom on näitlik õppevahend – õpilane saab näha ja katsuda. Ühe õpetaja eesmärk oli õpilastele pakkuda elamust ja rõõmu, eriti neile, kellel endal kodus loomi pole. Tema arvates, mida aeg edasi, seda vähem on lastel lemmikloomi ja kokkupuude loomaga on selle tõttu veelgi olulisem. On välja toodud ka eesmärk õpilastele distsipliini õpetada läbi looma ja parema suhte tekitamine õpilaste ja õpetaja vahel.

Just selles mõttes, et mina olin aasta alguses nende jaoks täiesti võõras uus õpetaja, et keegi võõras inimene, et siduda kohe mingi positiivse asjaga. Et me saaks kohe rutem sõbraks. Et mingi hea asi on alati juures. See nagu mõjus väga hästi. Et nüüd pigem sellise motiveeriva poole peal. (Kerli)

Õpetajad nimetasid erinevaid tegevusi, mida nad on loomadega õppeprotsessis teinud.

Enamus õpetajad on kaasanud looma loodusõpetuse õpetamisel. Vaadati looma kehaosasid,

võrreldi teiste loomadega ja arutleti, millised on looma elutingimused. Üks õpetaja oli hoidnud alles oma koera titehambad ja tunnis vaadati neid ning võrreldi inimeste hammastega. Ka kunstioskusi õpilastes arendades on õpetajad looma kaasanud. Kaks õpetajat mainisid, et on looma joonistanud. Üks nendest oli ka kogunud oma koera karvu ja õpilased lõikasid kartongist välja koerakuju ja kleepisid karvad peale. Õpetajad jagasid ka kogemusi looma kaasamisest matemaatika õpetamisel. Õpilased on teinud tekstülesandeid, mis on looma kohta, näiteks looma kaalu ja kõrguse leidmine. Samuti on õpilased mõõtnud loomi. Ühe õpetaja õpilased tegid koera mõõtude järgi talle kuudi.

Aga siis, kui ma ise koera kooli tõin, siis näiteks ma kasutasin teda matemaatika tunnis ja käsitöös, kui me ehitasime koerale n.õ kuudi. Projekteerisime paberi peal ja mõõtsime, kui suur see koer üldse on ja iga rühm tegi siis papist kuudi. See oli siuke suurem projekt. (Ulvi)

Üks õpetaja on kaasanud looma matemaatika õppimisel loosimise põhimõttel. Õpetajal oli olemas üks tegur ja teise valis koer. Koeral olid ees lipikud, kus oli teine tegur kirjas, mõnikord tal õnnestus võtta üks lipik hammaste vahele ja viia õpetajale, mõnikord jäi ta seisma ühe lipiku juurde ning õpetaja võttis selle ise maast üles. Intervjuu käigus selgus ka, et kahe õpetaja koortel olid olemas väikesed seljakotid, mida nad mõnikord tunnis kandsid. Seljakotti sai panna erinevaid asju. Matemaatika õppimisel on õpetajad pannud seljakotti tehteid ja õpilased on saanud ise võtta neid. Eesti keele õppimisel on õpilased kirjutanud koera kohta lauseid ja need koera seljakotti pannud. Ka teised õpetajad mainisid, et õpilased on kirjutanud erinevaid lauseid ja jutte looma kohta ning jutustanud temast. Toodi välja, et terve lemmikloomapäev on pühendatud eesti keele õppimisele – õpilased arendavad looma tutvustades jutustamisoskust ja sõnavara. Õpetajad on oma koera kaasanud ka lugemiskoerana. Ühel õpetajal oli klassis mööbliga eraldatud privaatne nurgake, kus õpilased said koerale lugeda. Intervjuudes selgus erinevaid viise, kuidas looma abil õpilasi motiveerida kirjutama. Näiteks oli koer õpilasele postiljon, kes viis tema kirja õpetajale või tõi koer õpetaja kirja õpilasele. Ka ülesande valimisel kaasati koera – oli kokku lepitud, mis number, ühest kuni kuueni, tähistab erinevaid ülesandeid ja koer veeretab ninaga täringut. Sarnaseid võtteid kasutati ka järjekorra loomisel.

Näiteks kui on lapsed, kes ei suuda kaua aega ühte asja teha või ei suuda oodata oma järjekorda, siis nendega tegime erinevaid selliseid võtteid koeraga. Koer oli see, kes ütles lastele, kelle järjekord on. Näiteks koer veeretab täringut ninaga või koera mäng oli nuppudega ja nuppude all oli numbrid, paberid numbritega ja siis koer võttis sealt nupu ja selle numbri. Siis lapsed teadsid selle järgi, mis on järjekord. Või oli koeral seljakott ja tema seljakotis olid ka järjekorranumbrid. Laps võttis selle ja teadis siis,

mitmes ta järjekorras on. Või siis iga lapse ees oli maius ja see kelle maiusse koer esimesena ära sõi, see oli esimene ja nii edasi.(Tiina)

Lisaks selgus, et õpetajad on kaasanud looma distsipliini õpetamisel ja tagamisel.

Õpetajad tõid välja, et nad on õpilastega võrrelnud inimese ning koera kõrva suurust ja arutanud koera tundlikust helide osas, et õpilased mõistaksid, et looma läheduses ei tohi lärmata. Osad õpetajad olid koera kooli kaasa võtmise seostanud õpilaste käitumisega.

Õpilastele oli räägitud, et koer tuleb kooli siis, kui õpilased on hästi käitunud.

Õpetajad on looma kaasanud ka õhkkonna loomiseks ja positiivse meeleolu tekitamiseks. Üks õpetaja kirjeldab, et hommikuringide ajal käis koer klassis ringi ja uudistas õpilasi. Selgus, et ka teistes olukordades pole koer alati õppeprotsessi aktiivselt kaasatud.

Minul ka iga tund pole temaga mingi tegevus. Mõni tund on lihtsalt selline, kus me oleme paigal ja teeme suulisi asju rohkem ja arutame, siis ta on lihtsalt meie juures ja selline maandaja ja selline mõnusa õhkkonna looja.(Kerli)

Selgus, et looma on kaasatud õpilaste sotsiaalsete oskuste arendamisel. Üks õpetaja kirjeldas, kuidas ta õpilase ja koeraga jalutamas käis, ning selle tegevuse käigus proovisid suhelda erinevate inimestega. Hiljem arutlesid ja tõid paralleele inimese ja koeraga suhtlemisel. Üks õpetaja on õpetanud ka õpilasi tähele panema ja tähelepanu endale tõmbama.

...kui tähtis on olla veendunud, et ta märkab sind. Ka inimeste juures on see oluline. Et arutleda, et tuua paralleele inimese käitumisega. Inimene ka ei kuula sind, kui ta ei pane tähele. Selleks, et inimesi kuulama saada, tuleb tähelepanu endale tõmbama ja olema veendunud, et nüüd ta tõesti kuulab mind. (Kerli)

Õpetajad tõid välja ka, et läbi looma on nad õpetanud empaatiat ja looma hoidmist. Õpilased pidevalt silitasid, hoidsid süles ja suhtlesid muud moodi loomadega. Koeraga on õpilased käinud jalutamas. Üks õpetaja tahtis õpilase peenmootorikat arendada läbi erinevate tegevuste: maiuste andmine koerale, jalutades koera tagasi hoidmine ja teistel viisidel rihma kontrollimine. Õpilased, kellel elab klassiruumis küülik, peavad ise looma eest hoolitsema: vee ja toidu panema, puuri puhastama ja muud moodi hoolitsema. Igal koolipäeval on kindel õpilane, kes sellel päeval looma eest hoolitseb. Õpetaja on aidanud ja suunanud.

Õpetajate arvamused looma mõjust õpilasele

Teise uurimusküsimusega soovisin saada teada õpetajate arvamusi, kuidas looma kaasamine on mõjutanud õpilasi. Andmeanalüüsi käigus tekkis selle uurimusküsimuse juurde viis kategooriat: motivatsioon; suhted; positiivsed emotsioonid; suhtumine loomadesse; negatiivne mõju.

Kõikide õpetajate arvates tõi looma kaasamine õppeprotsessis õpilastele mitmeid positiivseid emotsioone. Õpilased olid rõõmsad, vaimustuses ja elevuses. Õpetajad mainisid ka, et loom tekitab klassiruumis kodusema tunde ja sõbralikuma õhkkonna. Üks õpetaja mainis, et koer aitas õpilasi ärevusega.

Kui on mõni õpilane, keda muudab mõni aine äravaks või kontrolltöö teeb ärevaks, siis on loom väga hea ärevuse maandaja, et loom tunneb tavaliselt ära selle inimese, kellel on paha olla ja siis ta heidab ennast tema juurde pikali või paneb koonu sülle. (Tiina)

Õpetajad märkasid, et looma kaasamine mõjutas õpilaste motivatsiooni ja keskendumist. Õpilased olid väga motiveeritud, kui nad said erinevaid tegevusi koos loomaga teha. *Nad on rohkem tähelepanelikud, suudavad palju rohkem keskenduda tunnile, seda motiveerimise pärast. Sisemine motivatsioon on nii suur sellel hetkel. Nad rohkem valmis kaasa mõtlema ja töötama. (Helen)* Üks õpetaja mainis intervjuus, et kui ta andis õpilastele kodutööd, mis oli seotud koeraga, siis õpilased olid teinud rohkem, kui oli ette nähtud. Õpilased olid motiveeritud eeskujulikult käituma, sest vastasel juhul ei toonud õpetaja koera kooli. Samuti märgati erivajadustega õpilastel suuremat motivatsiooni õppimisel.

Kindlasti ka need aktiivsus-ja tähelepanuhäirega lapsed, kes mul on olnud - üleüldsegi hakkaksid tööle või keskenduksid tööle. Kui mul oli 5 tundi nädalas nendega matemaatikat ja kaks nendest koeraga, siis need tunnid kindlasti olid efektiivsemad. Nad töötasid seal palju paremini kaasa. (Tiina)

Ühe õpetaja arvates motiveeris koer õpilasi ka lugema. *Mõne lapsega oligi nii, et kui koer oli tema kõrval ja ta loeb koerale, see annab juba efekti. Ta ei pea lugema inimesele, kes teda hindab või püüab õpetada. See on see koer, kes on eelarvamustevaba ja sõbralik ja alati tunnustab – juba see mõjus. (Tiina)*

Uurimuses selgus, et õpetajate arvates oli õpilastel suurem tahe koolitundi tulla, kui loom oli kaasatud õppeprotsessi. Üks õpetaja kirjeldas intervjuus olukorda, kus õpilane ei käinud enam koolis. Kui õpetaja kaasas õppeprotsessi koera, siis õpilane oli nõus osalema koolitundides. Intervjuus selgus, et ka õpiabi tundides osales rohkem lapsi, kui koer oli kaasatud õppeprotsessi. Osad õpilased olid ootusärevuses iga hommik.

Kindlasti see, et neil ei ole kadunud ära huvi kooli tulla. Et ma ei ütle kunagi otseselt ette, kas homme tuleb Leedi ((nimi muudetud)) või ülehomm. Nad ei tea kunagi, millal tuleb. Et iga päev on ootusärevus. (Kerli)

Uuringu tulemused näitasid, et õpetajate arvates tõusis õpilastel uudishimu loomade vastu. Kirjeldati, et kui õpilased on olnud pikaajaliselt loomaga koos, jälginud ja uurinud teda, siis nad hakkasid ka muid elusolendeid märkama. Õpilased lugesid ka lisainformatsiooni erinevate loomade kohta.

Õpetajad märkasid muutusi õpilaste sotsiaalsetes oskustes. Õpetajate arvates koera kaasamine arendas õpilastel empaatiat ja suhtlemisoskust. Õpilased õppisid viisakalt käituma ja teiste elusolenditega arvestama. Ühel õpetajal aitas koera kaasamine erivajadusega õpilase rääkima saamisel.

Tal endal on ka kodus koer, siis see teda hästi innustas, hästi palju tahtis oma väikese sõnavaraga suhelda ja mulle rääkida kogu aeg sellest koerast. (Tiina)

Õpetajad tõid välja muutusi ka õpilaste omavahelises ning õpetaja ja õpilase vahelises suhtlemises. Looma kaasamine tekitas õpilaste vahel uusi jututeemasid ning aitas kaasa uute sõprussuhete loomisel. Õpetajate arvates hakkasid õpilased ka üksteisega rohkem arvestama. Toodi välja, et kuna loomaga suheldakse kordamööda, siis õpilased aktsepteerisid, kui üks õpilane tegeles loomaga, ja ootasid kannatlikult omakorda. Mainiti ka, et looma kaasamine on vähendanud konflikte õpilaste vahel. Intervjuus selgus, et õpetajate arvates on looma kaasamine tugevdanud õpetaja ja õpilase vahelist sidet. Omavahel jagati lugusid, pilte ja videoid oma lemmikutest, mis tekitas vabama ja sõbralikuma õhkkonna klassiruumis.

Uuringu tulemused näitasid, et õpetajate arvates muutus õpilaste suhtumine loomadesse. Mainiti, et looma kaasamine õppeprotsessi kasvatas hoolivust ja armastust loomade vastu. Märgati õpilaste puhul ka koera hirmust üle saamist. Ühte õpilast aitas see, kui ta mõistis, et õppeprotsessi kaasatud koer pole pealetükkiv – ta ei haukunud ega hüpanud õpilase peale. Selgus, et ka koerale lugemine aitas hirmust üle saada.

...meil need lugemisringid hakkasid, siis alguses paaril korral ütles ta ise, et võta Leedi((nimi muudetud)) sülle, et ma loen talle siis, kui ta on sinu süles. See oli okei, et ta ise ütles seda mulle. Järgnevad korrad tuli juba see, et sa ei pea teda enam enda süles hoidma, võid teda juba lahti ka hoida. Lõpuks on tagasiside vanemate poolt olnud hästi hea, et nad saavad vähemalt külas käia ka enda tuttavatel, et tuttavad ei pea siis oma loomi ära panema. (Kerli)

Kui rääkida sellest, kuidas on loom mõjutanud õpilasi negatiivselt, on õpetajate arvamused erinevad. Osad õpetajad pole märganud negatiivset mõju, kuid selgus ka, et osadel õpetajatel on olnud olukordi, kus õpilased olid väga elevil ning nende tähelepanu oli liigselt loomal, mitte õppetööl. Probleem lahenes, kui loom pandi puuri või õpilased harjusid ära, et koer on kaasatud pidevalt õppetöösse.

Õpetaja väljakutsed ja ettevalmistus

Kolmanda uurimusküsimusega soovisin teada saada, mis ettevalmistusi tuleb enne looma kaasamist teha ning milliseid väljakutseid pakub õpetajale looma kaasamine õppeprotsessi. Andmeanalüüsi käigus tekkis selle uurimusküsimuse juurde viis kategooriat: õpetaja

teadmised ja looma koolitamine; suhtlemine erinevate osapooltega; õpilaste koolitamine; looma heaolu ja turvalisus; õpilase heaolu ja turvalisus.

Intervjuudes mainisid õpetajad üheks ettevalmistuseks enda harimise. Osad nendest on osalenud Loodus -ja Loomateraapia keskuse ja Abi- ja Teraapiakoorte Ühingu koolitustel. Peale selle on õpetajad ka ise palju juurde lugenud, osalenud suvelaagrites, töötubades ja välismaal toimunud konverentsil. Paar õpetajat mainisid peale enda harimise ka koera koolitamist. Hoolega valiti koeratõugu ja koerakasvatajat ning nähti vaeva koera kasvatamisega. Õpetajad on käinud koeraga ka testimisel.

Koer on saanud paberid, küll mitte Eesti Abi-ja Teraapia Ühingu kaudu, vaid eelmine aasta käisid välismaalt testijad. Siis mu koer sai sealt need n.ö teraapiakoera paberid... Ehk siis ta on testitud, et ta sobib sinna olukorda ja ta ei reageeri kuidagi valesti millelegi. (Helen)

Peale enda ja looma ettevalmistamise on õpetajad välja toonud ka suhtlemise erinevate osapooltega enne looma kaasamist õppeprotsessi. Uurimuses selgus, et enne looma kaasamist on olnud vaja juhtkonda veenda. Õpetajad on suhelnud või teavitanud ka lastevanemaid. Üks õpetaja rääkis intervjuus, et pole olnud ühtegi last, kelle vanemad poleks lubanud koera kaasata, aga lastevanemate käest küsimine on tema jaoks elementaarne asi. Selgus, et õpetajad on suhelnud lastevanematega, et õpilase allergiate ja hirmude kohta teada saada. Kui on kahtlusi, et õpilasel on allergia koerakarvade vastu, siis on õpilane ja loom kokku saanud väljaspool kooliaega, et katsetada. Õpetaja, kellel pole loom iganädalaselt klassis seletas, miks on vajalik teada õpilaste allergiate kohta.

Tänapäeval on nii palju allergiaid, allergikuid - kindlasti tuleb sellega arvestada. Aga kui see töö enne ära teha, et teavitada inimesi, siis nagu saab sellest hoiduda. Kas peab siis ruumist välja minema või siis hoiab kaugemale või saaks ruumid tuulutatud ja nii edasi. Ma arvan, et see on kõige suurem probleem tänapäeval. Siin klassis on ka mingeid, kes ei saa otseselt loomaga kokku puutuda. (Ulvi)

Peale allergiate on õpetajad arvestanud ka sellega, et õpilased võivad loomi karta. Kui oli õpetajal teada, et õpilane pelgab loomi, siis hoiti loom õpilasest eemale. Samuti pakuti õpilastele, kes osasid koeri kardavad, võimalus koeraga enne õppeprotsessi kohtuda. Ühele õpetajale lapsevanemad ei teavitanud, et nende laps kardab koeri. Õpetaja kirjeldas, et siis oli raske, kui see õpilane üks kord hommikuringis koeraga kokku puutus, õpilane muutus ärevaks ja ei suutnud oma emotsioone hallata. Õpetaja, kes kaasab oma koera ainult õpiabi tundides, mainis intervjuus, et tema koolis on õpilasi, kes koera kardavad, kuid õpiabirühmas pole ühtegi ja kui seal oleks, siis ta ei tooks koera kooli sel päeval, kui nendega tund on. Ta kirjeldas ka ühte oma õpilast, kes tunneb õpetaja koera kolm aastat, aga ikka kardab teda. Õpilane pole õpiabirühmas ja neil on lepitud omavahel kokku, et kui koer on õpetajaga koolis

kaasas (ühel teatud päeval) ja õpilane soovib õpetajaga rääkida, siis õpilane ei pea tulema klassi, kus on koer, vaid õpilane ja õpetaja suhtlevad ukse vahel.

Peale lastevanematega suhtlemise seletas üks õpetaja intervjuus, miks on oluline ka õpilastega arutada looma kaasamisest õppeprotsessis.

See on ka see, et ma ei ole kedagi ehmatanud loomaga, et me oleme alati kõige pealt läbi rääkinud, kuidas ta tuleb ja mis moodi ta on, mida meie teeme ja mida loom teeb. See ettevalmistus on olnud selline hästi põhjalik, siis kui see loom tuleb, siis on juba kõik tore ja turvaline. (Tiina)

Õpetajad tõid välja erinevaid küsimusi, mida õpilastega arutada: kuidas loomaga käituda; kuidas looma kehakeelt jälgida; kuidas loomaga arvestada; mis loomale meeldib ja mida tähele panna looma juuresolekul. Mainiti ka, et klassis peavad olema kindlad reeglid ja õpilased peavad austama looma. Oluline on aru saada, kuidas õpilased kujutavad ette looma kaasamist õppeprotsessis ja õpilastega teha kokkulepped.

Õpilase ja looma turvalisuse ning heaolu tagamine. Peale enda harimise, koera koolitamise ja erinevate osapoolte teavitamise mainisid õpetajad veel mitmeid tegevusi, millega nad õpilase ja looma turvalisuse ning heaolu tagasid. Õpetajad pidasid oluliseks pidevalt jälgida looma ja õpilase kokkupuudet. Paar õpetajat tõid välja, et neil on küll sõbralikud koerad, aga pole koeri õpilastega üksi jätnud. Üks nendest mainis ka, et koer oli koolis kogu aeg temaga koos, koolimajas ringi käies oli ta alati rihma otsas või õpetaja süles. Ta pigem väldib koeraga koridoris käimist vahetundides, aga kui on vaja, siis õpilastele on selgeks tehtud, et igaüks teeb koerale ainult ühe pai, et koer liiga ära ei väsiks.

Õpetaja, kes on õpilastega teinud lemmikloomapäevi mainis, et kui loom tuli kooli, siis õpilased alguses tahtsid kohe pai teha, kallistada ja muud moodi suhelda loomaga. Õpetaja suunas õpilasi, et nad alguses hoiaksid loomast eemale ja hiljem said soovijad ükshaaval ja rahulikult temaga suhelda. Õpetaja kirjeldas olukorda, kus üks merisiga eraldati õpilastest, sest liiga palju inimesi tema ümber tekitas meriseale stressi ja selle tõttu hakkas ta näksama. Samuti mainis õpetaja, et õpilased ei tohtinud ühegi looma puuri oma näppu panna. Üks õpetaja mainis intervjuus, et ta pole õpilasi kordagi sundinud koeraga tegevusi tegema või suhtlema, näiteks sülle võtmist. Samuti korrutas õpetaja pidevalt õpilastele, et kui midagi häirib, siis tuleb teada anda õpetajale. Klassis oli kindel reegel, et ükshaaval paitatakse koera ja omavahel tülitseda selle pärast ei tohi. Õpetaja, kellel elab küülik klassiruumis, seletas intervjuus, et tema jälgib pidevalt õpilast ja looma, ning suunab õpilastel küülikuga suhtlemist. Ta ei luba küüliku pärast tülitseda või looma kiskuda ära teise õpilase käest. Õpetaja mainis, et õpilaste omavaheliste kokkulepete tegemisel on probleeme olnud. Kui

tekkisid tülid, siis pandi küülik ära puuri. Õpetaja on õpilastega ka arutanud, millal võib loomaga tegeleda.

Siis me jälle räägime ja vaatame, mis tuju loomal on ja millal ta magab, et siis ei häiri. Ja ühesõnaga, ta on nagu meie pereliige. (Mari)

Õpetajad rääkisid intervjuudes, et nemad on erinevad asjad oma peas läbi mõelnud enne koera kaasamist: mis kriteeriumid peavad olema täidetud, et koer saaks kooli tulla; mis peab olemas olema; mida ei ole vaja; kas ja millal saab koeraga väljas käia. Selgus ka, et õpetajad on koera kaasates ka varuväljapääs välja mõeldud, kui midagi peaks juhtuma. Näiteks oli läbi mõeldud, kuhu koer ära viia, kui lapsed peaksid agressiivseks muutuma. Ka tunni planeerimine tuli hoolikalt läbi mõelda.

Iga tund tuli hästi ette valmistada. Niikuinii tuleb tunnid hästi ette valmistada, aga siis tuli väga mõelda sellele, mis vahendid ma kaasa võtan koos koeraga ja kuidas ma seda koera siis selles tunnis kasutan, ... et koer lihtsalt ei oleks seal, vaid temaga toimuksid siis tegevused koos ja kuidas neid tegevusi siis teen. Otsisin välja abivahendid ja mõtlesin tunni läbi. (Tiina)

Intervjuus selgus, et peale looma katsumist pesid õpilased käed ära. Üks õpetaja tõi välja, et tema ei lubanud oma koeral õpilasi lakkuda, et bakterid ei kanduks edasi loomalt õpilasele või õpilaselt loomale. Ühe õpetaja koer külastas iga aasta loomaarsti, kes kontrollis koera tervist. Õpetaja mainis ka, et koeral olid tehtud vaktsiinid. Uurimuses selgus, et küülik, kes elab koolipäevadel klassiruumis, viibib ka nädalavahetusel seal. Enne nädalavahetust pandi küülikule puuri rohkem toitu. Koolivaheaegadel on küülik õpetaja juures elanud. Õpetaja, kes on õpilastega lemmikloomapäevi teinud mainis, et suurem loom, näiteks koer või kass on kooli kutsutud pooleks tunniks, väiksemad loomad puuriga saavad klassis kauem olla. Õpetaja oli läbi mõelnud, kuhu paigutada puurid, et loomadel oleks turvaline ja õpilased neid näeksid.

Õpetajad mainisid intervjuudes, et koeral oli kindel magamiskoht, kus ta sai rahulikult puhata. Ühel õpetaja oli klassis reegel, et vahetundides pole õpilased klassis ja koer saab seal rahulikult puhata. Intervjuus mainis üks õpetaja, et nende klassis olid vahetundides vaikuseminutid. Kui õpilane soovis rääkida, siis pidi ta klassist välja minema. Samuti olid neil vahetundides tuled rohkem kustus, sest õpetaja sõnul on koeral tundlikumad silmad. Koera on kaasatud ka nädala kõige lühemal koolipäeval, et koer ei väsiks liialt ära ja ta tahaks järgmine kord kooli tulla. Õpetajad käisid koolipäeva jooksul ka koeraga jalutamas. Üks õpetaja tuli koeraga varem kooli, et enne klassi minekut koeraga jalutada ja jalutuskäik toimus ka peale tunde. Ta mainis, et koer on liiga energiline, kui minna autost otse klassiruumi. Õpetaja sõnul jalutamine rahustas koera.

Selgus, et tunni alguses tehti koeraga tähelepanuharjutusi, et soodustada koera ja õpetaja koostöö tunni ajal. Lisaks õpetati kodus koerale uusi trikke, näiteks koer teadis seisma jääda, kui õpilane tema seljakotist midagi võttis. Õpilased tunnis ise käsklusi koerale ei jaganud.

Arutelu

Magistritöö eesmärgiks oli välja selgitada, millised kogemused on I ja II kooliastme õpetajatel looma kaasamisel õppeprotsessi.

Käesolevas uurimuses selgus, et õpetajad on loomi kaasanud õppeprotsessi mitmel moel. Kõige rohkem kaasasid õpetajad oma koera. Õppeprotsessis on kaasatud ka kasse. Üks õpetaja pidas küülikut klassis ja ühel õpetajal oli pikemat aega liblika röövikud ning iga aasta toimus lemmikloomapäev. Uurimuses selgus, et ükski õpetaja polnud kaasanud koera koos koerajuhiga, kuid tundides on käinud külalised muu loomaga, näiteks meriseaga. Ükski õpetaja polnud kaasanud kalu ja hamstreid, kes on maailmas populaarsed klassi lemmikloomad (American Humane Association, 2015; Gee et al., 2017; Moorcroft, 2015). Õpetajad, kes on koeri kaasanud õppeprotsessis igapäraselt, kaasasid koeri 1-2 korda nädalas ja kõige sagedamini esimest klassi õpetades. Sarnasele tulemusele jõudsid ka Beetz ja Marhofer (2012, viidatud Beetz, 2013), et kõige sagedami toovad koera kooli kaasa 1-4. klassi õpetajad ja 1-3 korda nädalas.

Uurimuses selgus, et enamus õpetajad kaasasid looma õpilaste motivatsiooni tõstmise eesmärgil. Tehti erinevaid tegevusi ning ülesandeid looma abiga. Mainiti ka, et lugema motiveerimiseks kaasati koeri. Looma on kaasatud ka sotsiaalsete oskuste õpetamisel ning empaatia ja hoolivuse suurendamiseks. Nagu selgus erinevates uurimustes (American Humane Association, 2015; Siegel, 2004; Wolff et al., 2018), siis ka antud töös tuli välja, et õpilased on pidanud looma eest hoolitsema.

Käesolevas uurimuses osalenud õpetajatel on kogemusi looma abil erinevate ainete õpetamisel. Loomi kaasati loodusõpetust, matemaatikat, eesti keelt ja kunstiõpetust õpetades. Eelnevad uurimused on ka leidnud, et õpetajad kaasavad loomi ainete õpetamisel (American Humane Association, 2015; Gee et al., 2017; National Council of Teachers of Mathematics, 2015; Siegel, 2014).

Antud uurimuses osalenud õpetajad märkasid õpilastes suuremat motivatsiooni ja keskendumisvõimet õppetöös. Erinevates uurimustes on leitud, et looma kaasamine õppeprotsessi motiveerib õppima ja aitab õpilastel keskenduda (Chitic, 2012; Endenburg & Van Lith, 2011; Hummel & Randler, 2012; Latvala-Sillman, 2018; Olbrich, 2009, viidatud Gee et al., 2017; Rud & Beck, 2003; Wohlfarth et al., 2013). Märgiti ära ka, et koerale lugemine motiveeris õpilasi rohkem lugema. Motivatsiooni tõusmise üheks põhjuseks võib oletada, et koer ei hinda õpilase lugemisoskust (Gee et al., 2017). Õpetajad märkasid ka õpilastel suuremat tahet kooli tulla. See võib olla seotud sellega, et loom pakkus õpilastele

positiivseid emotsioone ja tekitas klassiruumis kodusema tunde. Seda kinnitavad mitmed uuringud (American Humane Association, 2015; Chandler, 2011; Moorcroft, 2015), et õpilaste suhtumine koolist on muutunud, kui loom on kaasatud õppeprotsessi.

Õpetajad märkasid arengut õpilaste sotsiaalsetes oskustes. Õpilased õppisid teiste elusolenditega arvestama ja viisakalt käituma. McNicholas ja Collis (2000) avastasid, et looma kohalolek julgustab õpilasi omavahel rohkem suhtlema. Antud uurimuses selgus, et looma õppeprotsessi kaasamisel on esinenud vähem konflikte õpilaste vahel ja tüksteisega arvestatakse rohkem. Mitmed uurimused on leidnud, et looma kaasamine lähendab õpilasi (McNicholas & Collis, 2000; Wolff et al., 2018). Samuti avastasid Correale jt (2017), et loomad klassiruumis võivad tugevdada õpilase ja õpetaja vahelist sidet, seda märkasid ka antud uurimuses osalenud õpetajad.

Uurimuses selgus, et osad õpilased kartsid loomi. Enne looma kooli toomist, tuleb teada, kuidas õpilased loomadesse suhtuvad (Jalongo et al., 2004). Kui õpetajal oli teada, et õpilane pelgab loomi, siis hoiti loom õpilasest eemal või anti õpilasele võimalus koeraga enne õppeprotsessi kohtuda. Selgus, et osad õpilased said õppeprotsessi looma kaasamise abil loomahirmust üle.

Lisaks selgus, et enne looma kaasamist tuli õpetajatel välja selgitada, kas õpilastel võib tekkida allergiaid loomakarvade vastu. Kui loom on korralikult hooldatud ning loomaga kokkupuude toimub õues või avaras ja suures ruumis, siis on võimalik, et ka allergiaga õpilane osaleb (Jalongo et al., 2004). Õpetajad mainisid, et kahtluste korral said õpilane ja loom kokku väljaspool kooliaega, et jälgida, kas õpilasel esineb allergilist reaktsiooni.

Uurimuses selgus, et õpetajad olid ennast harinud õppeprotsessi looma kaasamise teemal – käinud erinevatel koolitustel, konverentsidel ja töötubades ning lugenud kirjandust. Eelkõige on see oluline, et õpetaja oskaks näha ette ohtlikke olukordi ja vajadusel sekkuda (Jalongo et al., 2004). Intervjuudes mainiti ka koera koolitamist ja testimist. Selleks, et ennetada ohtlike olukordi, tuleb koeri hinnata, testida ja koolitada enne, kui nad kaasatakse õppeprotsessi (Lane & Zavada, 2013).

Õpetajad tõid välja, et tuleb ka õpilasi koolitada ja koos erinevatel temadel arutleda: kuidas loomaga suhelda; kuidas mõista looma kehakeelt; kuidas näeb välja õppeprotsess, kus on loom kaasatud. Pandi paika kindlad reeglid klassis. Õpilased, kes on loomadega vähe kokku puutunud, ei pruugi looma mõista ja võivad teda valesti kohelda (Jalongo et al., 2004), mis võib tekitada loomas stressi (Lane & Zavada, 2013). Õpetajad mainisid, et nad pidevalt jälgisid looma ja õpilase suhtlemist ning ei jätnud koera järelevalveta. Koera ja lapse vahelist

suhtlemist tuleb alati tähelepanelikult jälgida (Jalongo et al., 2004), sest on leitud, et enamus koerahammustusi toimub siis, kui puudub täiskasvanu järelevalve (Reisner et al., 2007).

Intervjuudes mainiti ka koera tervise jälgimist ja iga aasta loomaarsti juures käimist. Loom võib kanda haigusi, mis levivad ka inimestele. Selle tõttu peab looma tihedalt pesema ja hooldama ning pidevalt tuleb loomaga külastada loomaarsti (Gee et al., 2017; Johnson et al., 2002). Selgus, et koeral ei lubatud õpilasi lakkuda, et õpilase ja koera vahel ei kanduks edasi baktereid. Peale looma katsumist pesid õpilased käed ära.

Õpetajad olid põhjalikult läbi mõelnud erinevad asjaolud enne looma kaasamist õppeprotsessi. Koera kaasates oli välja mõeldud varuväljapääs, kui midagi peaks juhtuma. Õpetajad mainisid ka, et eelnevalt mõeldi läbi, kuidas tagada õpilaste ja loomade heaolu. Õpetaja, kes pidas lemmiklooma klassiruumis, viis küüliku vaheaegadel koju, kuid õhtuti ja nädalavahetustel on küülik koolis. Pikalt järelvalveta jätmine võib mõjuda lemmikloomale halvasti (What's the Problem With Classroom 'Pets'?, s.a). Õpetajad, kes tahavad klassiruumi tuua elama lemmiklooma, peavad korralikult järele mõtlema, kas loomale suudetakse pakkuda head elu tundide ajal, õhtuti, nädalavahetustel ja ka muul ajal (Gee et al., 2017). Õpetaja, kes korraldas lemmikloomapäevi, jälgis enda sõnul pidevalt loomade heaolu.

Lemmikloomapäeval kaasatud loomad või klassiruumis elavad loomad võivad tunda klassis ebamugavust, sest suured lasterühmad võivad loomi hirmutada ning osadele loomadele ei meeldi võõrad inimesed (What's the Problem With Classroom 'Pets'?, s.a). Selle tõttu on eriti oluline enne looma kaasamist mõelda läbi, kas looma heaolu on tagatud.

Töö tugevused, piirangud ja rakendusvõimalused. On oluline esile tuua ka käesoleva magistr töö tugevused ja piirangud. Uurimuse tugevuseks võib pidada uurimisteema uudsust ja vajadust uurida õpetajate kogemusi looma kaasamisel õppeprotsessi. Kuna uurimuses osales kuus õpetajat, siis saadud tulemusi ei saa üldistada kõigile Eestis töötavatele õpetajatele. Magistr töö tulemused aitavad õpetajatel, kes on huvitatud õppeprotsessi looma kaasamisest, mõista, mis tegevusi saab loomade abil läbi viia, mis ettevalmistusi tuleb teha ja millega tuleb arvestada, kui loom on kaasatud õppeprotsessi.

Soovitused edasisteks uurimusteks. Uurimuses selgus, et õpetajad nägid positiivseid muutusi õpilaste arengus, kui loom oli õppeprotsessi kaasatud. Edasistes uuringutes võiks vaadata looma kaasamise mõju mingi tunnuse lõikes (nt laste motivatsioon), kasutades selleks eksperimentaalrühma, kus õppeprotsessi on kaasatud loom ning kontrollrühma, kus sama

tegevus viiakse läbi looma kaasamata ning viies mõlemas rühmas läbi mõõtmise eel- ja järeltestiga. Siinse uuringu jätkuna võiks tulevikus kvantitatiivse uurimismeetodiga uurida, kui populaarne on Eestis õppeprotsessi loomade kaasamine õpetajate seas.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et õpetajad on loomi kaasanud õppeprotsessi mitmel moel ja õpetajate arvates on loom mõjutanud õpilasi positiivselt. Looma kaasamine õppeprotsessi pakkus õpetajatele mitmeid väljakutseid ja enne kaasamist oli tehtud ettevalmistusi. Arvan, et rohkem õpetajaid võiksid loomi kaasata õppeprotsessi, kui on tehtud põhjalik ettevalmistus, omandatud vajalik väljaõpe ja tagatud nii õpilase kui ka looma heaolu ning turvalisus.

Tänuõnad

Täna kõiki uurimuses osalenud õpetajaid, kes leidsid selle aja, et oma kogemustest mulle rääkida. Soovin tänada oma juhendajaid Pihel Hunti ja Triin Jagomägi, kes andsid abistavaid juhiseid ja soovitasid lugemismaterjale. Soovin tänada Karl Kalmet kaaskodeerimise ja muul moel abistamise eest. Olen siiralt tänulik oma pereliikmetele ja sõpradele, kes toetasid ja julgustasid mind ning olid abiks uurimustöö keelelise vormistuse parandamisel.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrekselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Allkiri

Kuupäev

Kasutatud kirjandus

- Abi- ja Teraapialoomi Kaasavate Organisatsioonide Terminikomisjon (2016). *Baasterminid*.
Külastatud aadressil <http://teraapiakoer.ee/baasterminid/>
- American Humane Association (2015) *Pets in The Classroom Study*. Külastatud aadressil
<https://www.americanhumane.org/app/uploads/2016/08/PETS-IN-THE-CLASSROOM-CKT-R4.pdf>
- Bassette, A., & Taber-Doughty, T. (2013). The Effects of a Dog Reading Visitation Program on Academic Engagement Behavior in Three Elementary Students with Emotional and Behavioral Disabilities: A Single Case Design. *Child & Youth Care Forum*, 42(3), 239-256.
- Beck, K. R. (2015). The Impact of Canine-Assisted Therapy and Activities on Children in an Educational Setting. Master's thesis. St. John Fisher College.
- Beetz, A. (2013) Socio-emotional correlates of a schooldog-teacher-team in the classroom. *Front. Psychol.* 4, 886.
- Beetz, A., & Marhofer, K. (2012). „Der Schulhund im Einsatz,” in *Hunde im Schulalltag. München: Reinhardt*, 18–35.
- Chandler, C. K. (2012.) *Animal assisted therapy in counseling*. New York, London: Routledge.
- Chitic, V., Rusu, A. S., & Szamoskozi, S. (2012). The Effects of Animal Assisted Therapy on Communication and Social Skills: A Meta-Analysis. *Transylvanian Journal of Psychology*, 13(1), 17.
- Correale, C., Crescimbene, L., Borgi, M., & Cirulli, F. (2017). Development of a Dog-Assisted Activity Program in an Elementary Classroom. *Veterinary Sciences*, 4(4), 62.
- Daly, B., & Suggs, S., (2010). Teachers' experiences with humane education and animals in the elementary classroom: implications for empathy development. *Journal of Moral Education*, 39(1), 101-112.
- Dimitrijevic, I., (2009). Animal-assisted therapy--a new trend in the treatment of children and adults. *Psychiatria Danubina*. 21(2), 236–241.
- Endenburg, N., & van Lith, H.A., (2011). The influence of animals on the development of children. *Veterinary Journal*, 190(2), 208-214.
- Ferreira, A. O., Rodrigues, E. F., Santos, A.C., Guerra R. G., Miglino, M. A., Maria, D. A., & Ambrósio, C. E. (2016) Animal-assisted therapy in early childhood schools in São Paulo, Brazil. *Pesq. Vet. Bras.* 1, 36.

- Fine, A. H. (2006.) *Handbook on Animal-Assisted Therapy: Theoretical Foundations and Guidelines for Practice*. California: Elsevier Inc.
- Fisher, B. J., & Cozens, M. (2014). The BaRK (Building Reading Confidence for Kids) Canine Assisted Reading Program: One Child's Experience. *Literacy Learning: The Middle Years*. 22(1), 70.
- Gee, N. R., Fine, A. H., & McCardie, P. (2017). *How Animal Help Student Learn. Research and Practise for Educators and Mental-Health Professionals*. Routledge: New York.
- Hummel, E., & Randler, C. (2012) Living Animals in the Classroom: A Meta-Analysis on Learning Outcome and a Treatment-Control Study Focusing on Knowledge and Motivation. *Journal of Science Education and Technology*. 21(1), 95-105.
- IAHAIO WHITE PAPER (2014). The International Association of Human-Animal Interaction Organizations. Külastatud aadressil <http://iahaio.org/new/fileuploads/4163IAHAIO%20WHITE%20PAPER-%20FINAL%20-%20NOV%2024-2014.pdf>
- Jalongo, M. R., Astorino, T., & Bomboy, N. (2004). Canine Visitors: The Influence of Therapy Dogs on Young Children's Learning and Well-Being in Classrooms and Hospitals. *Early Childhood Education Journal*. 32(9),9-16.
- Johnson, R. A., Odendaal J. S., & Meadows, R. L. (2002) Animal-assisted interventions research: issues and answers. *Western Journal of nursing research*. 24(4), 422-440.
- Kirnan, J., Siminerio, S., & Wong, Z. (2016). The impact of a therapy dog program on children's reading skills and attitudes toward reading. *Early Childhood Education Journal*. 44(6), 637–665.
- Kotrschal, K., & Ortbauer, B. (2003) Behavioral effects of the presence of a dog in classroom. *Anthrozoos*.16(2),147-159.
- Laherand, M.-L. (2008) *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: OÜ Infotrükk.
- Lane, H. B., & Zavada S. D. W. (2013.) When Reading Gets Ruff – Canine Assisted Reading Programs. *The Reading Teacher*.67(2), 87-95.
- McNicholas, J., & Collis G. M., (2000) Dogs as catalysts for social interactions: Robustness of the effect. *British Journal of Psychology*. 91, 61-70.
- Moorcroft, M. (2015) *The pet report 2015*. Handforth, Uk: Pets at Home Press.
- National Council of Teachers of Mathematics (2015). Problem solvers: solutions: Math is going to the dogs. *Teaching Children Mathematics*. 22(4), 213-215.

- Olbrich, E. (2009). Bausteine einer Theorie der Mensch-Tier-Beziehung [Building blocks of a theory of human-animal relationships], Gefährten–Konkurrenten–Verwandte. Die Mensch-Tier-Beziehung im wissenschaftlichen Diskurs. Göttingen, Germany: Vandenhoeck and Ruprecht.
- O’Haire, M. E., McKenzie, S. J., Beck, A. M. & Slaughter, V. (2013). Social behaviors increase in children with autism in the presence of animals compared to toys. *PLoS ONE* .8(2), e57010.
- Reisner, I. R., Shofer F. S., & Nance, M. L. (2007) Behavioral assessment of child-directed canine aggression. *Injury Prevention*. 13(5), 348-351.
- Rud, A. G., & Beck, A. (2003) Companion animals in Indiana elementary schools. *Anthrozoös*. 16(3), 241-251.
- Siegel, W. L. (2004). The Role of animals in Education. *Revision*. 27(2), 17-26.
- Siejka, A. (2016). Tail waggin' tutors. A Doggone Fun Way to Read! *Children & Libraries*. 14(2), 32-33.
- Tali, M., & Kengsepp, A. (2014) *Koer ei õpeta vaid koerust*. Külastatud aadress: https://www.norden.ee/images/kultuur/info/kirjfoorum2014/AnneliKengsepp_MaarjaTali_kirjfoorum2014.pdf
- Tissen, I., Hergovich, A., & Spiel, C. (2007) School-based social training with and without dogs: evaluation of their effectiveness. *Anthrozoö*. 20, 365-373.
- Uttley, C. (2013). Animal attraction: Including animals in early childhood classrooms. *Young Children*, 68(4), 16-21.
- Wohlfarth, R., Mutschler, B., Beetz A., Kreuser, F., & Korsten-Reck, U. (2013) Dogs motivate obese children for physical activity: key elements of a motivational theory of animal-assisted interventions. *Front. Psychol*. 4, 796.
- Wolff, L.-A., Vuorenää, S., & Sjöblom, P. (2018) Chicken Raising in a Diverse Finnish Classroom: Multidimensional Sustainability Learning. *Sustainability*. 10, 3886.
- PETA (s.a). *What’s the Problem With Classroom ‘Pets’?*. Külastatud aadressil <https://www.peta.org/teachkind/humane-classroom/whats-problem-classroom-pets/>
- Õispuu, I., (2014). Koerte kasutamine inimeste abistamisel rehabilitatsiooni valdkonnas ja sotsiaaltöös. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Õunapuu, L., (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu: Tartu Ülikool.

Lisad

Lisa 1. Intervjuu kava

I Sissejuhatavad küsimused:

1. Kui kaua olete õpetajana töötanud?
2. Mis ainet või aineid Te õpetate?
3. Mis on Teie arvates loomade kaasamine õppeprotsessis?
4. Kui levinud on Teie arvates loomade kaasamine Eestis?
5. Kuidas Teie suhtute loomade kaasamisele?

II Õpetajate kogemused loomade kaasamisel:

6. Millised on Teie kogemused loomade kaasamisel õppeprotsessi?
7. Kuidas oled looma kaasanud õppeprotsessis?
 - Millal ja mis põhjustel otsustasid ise looma kaasata?
 - Mis vanuses lastega olete loomi õppeprotsessi kaasanud?
 - Mis loomi oled õppeprotsessi kaasanud?
 - Mis ainetes oled looma kaasanud?
 - Kui tihti kaasate looma õppeprotsessis?
 - Kirjeldage kõige meeldejäävamat kogemust.
8. Mis eesmärgid olid püstitanud?
 - Kas ja kuidas said need eesmärgid täidetud?

III Ettevalmistus:

9. Mis ettevalmistusi olete teinud enne looma kaasamist õppeprotsessi?
 - Kuidas oled taganud õpilaste turvalisuse ja heaolu?
 - Kuidas oled taganud looma turvalisuse ja heaolu?
 - Millega tuleks (veel) arvestada enne kui looma kaasata õppeprotsessi?
10. Mis väljakutseid on toonud looma kaasamine õppeprotsessi?

IV Õpetajate arvamused loomade mõju kohta õpilastele.

11. Kuidas reageerivad õpilased loomade kaasamisele?
12. Milliseid muutusi oled märganud õpilastes?
 - Kuidas on mõjutanud loom õpilast positiivselt Teie arvates?
 - Kuidas on mõjutanud loom õpilast negatiivselt Teie arvates?

- Kuidas on looma kaasamine õppeprotsessi mõjutanud õpilaste motivatsiooni ja suhtumist õppimisse Teie arvates?
- Kuidas on looma kaasamine mõjutanud õpilaste omavahelist läbisaamist Teie arvates?
- Kuidas on mõjutanud õpetaja ja õpilaste vahelist läbisaamist Teie arvates?

V Soovitused.

13. Millised on teie soovitused teistele õpetajatele, kes tahaksid looma kaasata õppeprotsessi?

14. Mida sooviksite veel seoses teemaga lisada?

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Marita Pirnipuu,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Õpetajate kogemused õppeprotsessi loomade kaasamisel,“ mille juhendaja on Pihel Hunt ja kaasjuhenaja Triin Jagomägi, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Marita Pirnipuu

23.05.2019